Van: Bureau voor Economische Argumentatie

Aan: gemeente Amsterdam t.a.v. mevrouw 5.1,2,e 5.1,2,e (OOV) en de 5.1,2,e (JZ)

Datum: 4 juni 2020
Betreft: Reactie BEA op van exploitanten ontvangen feedback op conceptrapport
Onze ref.: BEA/AMS/4

Beste 5.1,2,e en 5.1,2,e

Op 29 mei jl. hebben we via u de feedback ontvangen van de in de Alliantie Automatenhallen Amsterdam (AAA) samenwerkende exploitanten van speelautomatenhallen. Wij lopen navolgend de ontvangen feedback puntsgewijs langs, met name vanuit het perspectief van de vraag of een en ander de feitenbasis van het onderzoek raakt en dus de in het rapport opgenomen analyses en daaraan verbonden conclusies en aanbevelingen raakt.

Nota bene: Een aantal opmerkingen richten zich op door de gemeente te maken keuzes met betrekking tot het verdere proces van besluitvorming over de overgangstermijn en de duur van de nieuwe vergunningen of betreffen beleidsinhoudelijke aspecten die buiten de vraagstelling van het door BEA uitgevoerde onderzoek liggen. BEA gaat op deze opmerkingen navolgend niet in.

Ontvangen feedback	Reactie BEA
Wellicht is het goed om allereerst te vermelden dat de ondernemers van de AAA over het algemeen tevreden zijn met de inhoud van het rapport. Zij onderschrijven de conclusies van de onderzoekers voor wat betreft de duur van de overgangstermijn en de duur van de nieuw te vergeven vergunningen. Wel plaatsen zij kanttekeningen bij de scenario's 1 tot en met 3 zoals die door BEA zij beschreven in het rapport. Zij gaan er vanuit dat zij in goed overleg met de gemeente Amsterdam kunnen komen tot een te formuleren beleid, wat ook recht doet aan de inspanningen van de ondernemers in de periode tot heden. Tevens menen de ondernemers dat de inhoud van dit rapport ook 'uitstralende werking' zou kunnen hebben naar gemeenten buiten de Amsterdamse stadsgrenzen.	Geen aanpassing van rapport vereist (raakt niet aan feitenbasis, ontvangen feedback vormt ook anderszins geen reden om rapport bij te stellen). Op punt van de in het rapport opgenomen scenario's wordt onder punt 2 terug gekomen.
Alle ondernemers hopen dat zij door de gemeente zullen worden gezien als verantwoordelijke- en op overleg gerichte partijen die aan de hand van de	Geen aanpassing van rapport vereist.

Stad van Cahen, Muurhuizen 104
3811 EL Amersfoort
m 06 - 43 03 51 16
i www.bea.nl
e info@bea.nl
KvK nr.: 50690744
Bank: NL08 ABNA 0498 3329 69

rapportage van BEA open staan voor constructief overleg met de gemeente Amsterdam. Om die reden vragen de ondernemers zich af of er geen sprake zou moeten zijn van intensief overleg met de werkgroep op de Stopera die zich nu over dit onderwerp buigt.	
1. Een heel belangrijk punt voor alle ondernemers is de peildatum die wordt gehanteerd als start voor de overgangsperiode (van de geadviseerde 15 jaar). Wanneer gaat de 15 jaarstermijn in? Heeft de gemeente al een idee hoe zij dat in de nieuwe Verordening gaat omschrijven? Hierin blijft het rapport van BEA onduidelijk. Niet onbelangrijk daarbij is uiteraard de vraag wat de gemeente wil met vergunningen die zij 'wil verplaatsen'. In het rapport van BEA hebben de ondernemers gemist aan welke locaties de gemeente Amsterdam de voorkeur geeft. Ook dat bepaalt economische uitkomsten. Hierbij speelt uiteraard ook het vraagstuk van de indirecte allocatie: een eigenaar van een pand beslist uiteindelijk wie en wat er in zijn pand wordt gevestigd. Een al te grote inbreuk op de markt van huur en verhuur van overheidszijde is om die reden al een onbegaanbare weg. Daarnaast speelt met betrekking tot de overgangstermijn ook de heel essentiële vraag: 1) zal er sprake zijn van een 'gemiddelde overgangstermijn' of 2) een 'strikt individuele overgangstermijn'.	In onze rapportage zijn we uitgegaan van een start van de overgangsperiode op de datum van de brief uit 2018 ('ultimo 2018'). Geen aanpassing van rapport vereist. Geen aanpassing van rapport vereist.
2. Voor wat betreft de door BEA beschreven scenario's constateren de ondernemers dat, gezien de gedeelde opdracht van de gemeente en de uitgebrachte offerte van BEA, niet werd verwacht dat er scenariostudie door BEA zou plaatsvinden. De ondernemers geven wel nu reeds aan dat er ook andere, meer realistische, scenario's mogelijk zijn en hopen dat met de gemeente in de nabije toekomst te kunnen bespreken. De scenario's hebben namelijk veel gevolgen voor de mate van	Onderdeel van het onderzoek vormt een marktscan, die met name bedoeld is om te inventariseren welke trends en ontwikkelingen de exploitatie van speelhallen in Amsterdam (kunnen) raken, en daarmee van invloed (kunnen) zijn op de best passende overgangstermijn en duur van de nieuwe vergunningen. Het blijkt dat de beleidsmatige context dan van belang is, zowel landelijk als lokaal. Omdat de lokale beleidskeuzes deels nog gemaakt moeten worden, kan BEA daarover alleen

terugverdiencapaciteit en de juridische risico's van hun bedrijven. Overleg zou de gemeente kunnen helpen een verantwoord nieuw speelautomatenhal-beleid te formuleren. De gemeente zou b.v. kunnen denken aan een scenario waarbij er minder vergunningen zijn zonder aangewezen locaties, maar met een nog te bepalen locatiebeleid. Dat creëert ook een situatie dat pandeigenaren-niet vergunninghouders in een te grote machtspositie komen ten opzichte van huurders. Ook zou aan een scenario kunnen worden gedacht waarbij er een gelimiteerd aantal vergunningen is, en er variatie wordt aangebracht in de aantallen automaten. Ook wordt gemist een scenario met ruimere openingstijden. Al met al zijn er dus nog genoeg mogelijkheden tot een nadere invulling. Het zou de ondernemers storen als de aan te brengen wijzigingen zijn gericht op een 'uitsterfbeleid van speelautomatenhallen' in Amsterdam.	scenariogewijs 'doordenken' wat de eventuele impact is of kan zijn. Om deze reden zijn de drie scenario's in paragraaf 6.3 in het rapport opgenomen. De exploitanten hebben zelf, onder meer in de Veranda-bijeenkomst, maar ook los daarvan (zie bijvoorbeeld ook brief van advocaat van Casino City aan BEA), er op aangedrongen aandacht te besteden aan de mogelijke impact van de beleidsmatige kaders (met name ook lokaal) op de exploitatie en dus op de overgangstermijn en de duur van de nieuwe vergunningen. BEA is van mening dat met name het aantal af te geven vergunningen (en het aantal dan vergunde speelautomaten) en de mate waarin exploitanten vrij zijn hun vestigingsplek te kiezen van belang zijn voor de toekomstige exploitatie. De scenario's gaan hier op in. Opmerkingen vormen wat BEA betreft geen aanleiding het rapport aan te passen.
3. Voor wat betreft 'reorganiseren en kosten weer in lijn brengen met het gewijzigde omzetniveau' (p.3, onderaan) vragen de ondernemers zich af wat BEA daar mee bedoelt? Het is de gemeente toch al bekend dat naast de vaste kosten zoals huur, de ondernemers ook te maken hebben met een zorgplicht die met zich meebrengt dat juist de personele inzet in een zekere mate omzetonafhankelijk is.	Wat BEA bedoelt, is dat de terugverdientijd voor een deel van de exploitanten uitkomt op 15 jaar of (aanmerkelijk) langer. Dit is bij het huidige kostenniveau, aangepast voor extra kosten vanwege CRUKS. BEA acht een overgangstermijn die aanmerkelijk langer is dan 15 jaar om in het rapport toegelichte redenen echter niet realistisch. Dan moeten exploitanten in principe binnen deze overgangstermijn weer investeren in speelautomaten en dergelijke, wat in een overgangstermijn juist niet de bedoeling is. Als een overgangstermijn van 15 jaar voor een deel van de speelhallen bij het huidige kostenniveau niet voldoende is om investeringen terug te verdienen en er geen aanleiding is te veronderstellen dat zij extra omzet kunnen genereren, dan moeten zij hun kosten aanpassen om de bedrijfseconomische situatie te verbeteren. Als zij dit niet doen of als dit niet mogelijk is (omdat kosten voor een groot deel 'vaste kosten' zijn), zijn zij op de langere termijn niet

	levensvatbaar. Wat BEA betreft is op dit punt geen aanpassing van het rapport vereist.
4. Voor wat betreft bezoekersregistratie (p. 36, tabel) constateren meerdere ondernemers dat de automatenhallen geen voordeel hebben ten opzichte van Holland Casino. Sommige ondernemers kennen al het systeem van de 'witte lijsten' en die constatering wordt gemist in het rapport.	BEA kan de waarneming dat sommige exploitanten al een systeem kennen van 'witte lijsten' overnemen in het rapport. BEA heeft in het onderzoek geen toelichting van exploitanten ontvangen waaruit blijkt dat daarom voor deze exploitanten geen investeringen nodig zijn in implementatie van CRUKS. De op te nemen opmerking heeft daarmee wat ons betreft dus geen invloed op de wijze waarop de kosten van CRUKS in het rapport zijn verwerkt in de exploitatie van exploitanten.
5. Voor wat betreft de verplichte heffing voor het verslavingsfonds (p. 39, 3e bullit)) merken de ondernemers op dat die volgens de planning zal worden ingesteld op 1 januari 2021 en niet per 1 juli 2021, zoals BEA veronderstelt. Ook daar krijgen de ondernemers op korte termijn te maken met meer kosten. Er is dus geen voordeliger positie ten opzichte van Holland Casino.	BEA stelt voor deze opmerking over te nemen en de tekst daarop aan te passen.
6. Meerdere ondernemers delen niet het, in het voorwoord opgenomen, uitgangspunt dat de 'vergunningen voor onbepaalde tijd' moeten worden vervangen door 'vergunningen voor bepaalde tijd'. Alhoewel BEA zich daar niet over heeft uitgesproken delen meerdere ondernemers niet dit uitgangspunt van de gemeente.	Geen aanpassing van rapport vereist.
7. (p. 11, 4e bullit) hier wordt opgemerkt dat een deel van de speelautomatenhallen geldt dat indien de optelsom van nettowinst en afschrijvingen negatief uitkomt, er niet wordt terugverdiend. Deze speelautomatenhallen zijn buiten beschouwing gelaten bij de onderbouwing van een passende overgangsperiode'.	Als de optelsom van nettowinst en afschrijvingen (i.c. de vrije kasstroom) negatief is, dan wordt er niet terugverdiend. BEA heeft de speelhallen waarvoor dit nu of na verwerking van voor speelhallen negatieve trends (met name volledig rookverbod en legalisering online kansspelmarkt) geldt, niet buiten beschouwing gelaten in het onderzoek. De tekst kan op dit punt worden aangescherpt. Het is naar onze mening wel zo dat voor deze speelhallen geldt dat zij op langere termijn niet levensvatbaar zijn (tenzij zij hun exploitatie aanpassen, zie hiervoor punt 3). De gemeente kan haar keuzes ten aanzien van een te hanteren overgangstermijn naar onze mening niet baseren op de speelhallen die niet terugverdienen op hun

Meerdere ondernemers kunnen zich niet vinden in het uitgangspunt van BEA dat een speelautomatenhal met een negatief bedrijfsresultaat niet wordt meegerekend in het geheel. Als BEA dergelijke hallen wel had meegerekend zou dat kunnen leiden tot andere bestuurlijke keuzes.	investeringen. BEA heeft verder speelhallen met een negatief bedrijfsresultaat wel betrokken bij het onderbouwen van een passende overgangstermijn (voor zover er dan wel sprake is van een positieve vrije kasstroom en er dus wordt terugverdiend). Deze opmerking geeft wat ons betreft dus geen aanleiding tot aanpassingen in het rapport.
8. Een aantal ondernemers vragen zich af of de geadviseerde overgangsperiode van 15 jaar een minimum uitgangspunt is, wat bij tegenvallende bedrijfsresultaten tot een langere overgangsperiode zou kunnen leiden.	BEA heeft in het onderzoek geïnventariseerd welke afschrijvingstermijnen exploitanten hanteren. Het beeld is dat voor de meeste vaste activa geldt, dat die na 15 jaar volledig afgeschreven zijn. Daarmee kan een periode van 15 jaar naar onze mening praktisch gezien worden als een maximum voor een te hanteren passende overgangstermijn. Als t.z.t. blijkt dat door tegenvallers exploitanten aan 15 jaar alsnog niet genoeg hebben om investeringen terug te verdienen, dan is dat op zich geen reden om de overgangsperiode alsdan te verlengen. Tegenvallers behoren tot het normale bedrijfsrisico van ondernemers. Verlenging van de overgangstermijn zou dan alleen aan de orde kunnen zijn indien de reden van de tegenvaller direct te maken heeft met door de gemeente gaandeweg de overgangstermijn te maken beleidsmatige keuzes die direct raken aan de exploitatie van speelautomatenhallen.
9. Enkele ondernemers vragen aandacht voor de sociale functie die speelautomatenhallen hebben voor oudere bezoekers. Het gaat niet enkel en alleen om verantwoord speelgedrag, maar juist ook om plezier en ontspanning. Meerdere ondernemers storen zich aan politieke opvattingen die een branche willen ondergraven die al meer dan 40 jaar bestaat. Naar hun oordeel zou er een objectieve waardering van het BEA rapport plaats moeten vinden.	Geen aanpassing van rapport vereist.
10. Een ondernemer is van mening dat bepaalde passages in de rapportage herleidbaar zijn naar zijn onderneming. Tevens is deze ondernemer van	BEA zal via 5.1,2,e en 5.1,2,e checken op welke onderneming dit betrekking heeft en op welke passages in de tekst. De betreffende passage

mening dat er KvK informatie is gebruikt waaraan onjuiste conclusies zijn verbonden.	kan dan aangepast worden of eventueel (geheel of gedeeltelijk) komen te vervallen.
Afrondend komen wij tot de conclusie dat dit rapport van BEA ruimte en mogelijkheden biedt om goed beleid te formuleren, voordat wordt overgegaan tot het wijzigen van de verordening. Ook het Rijk (de afdeling kansspelen van het ministerie van Justitie en Veiligheid) dringt aan op het vooraf formuleren van gemeentelijk beleid (rekening houdende met de landelijke uitgangspunten van het kansspelbeleid). Wij zien een uitnodiging tot nader overleg op ambtelijk en politiek niveau dan ook graag tegemoet. Het draagvlak voor het wijzigen van de Verordening kan door deze gesprekken naar ons oordeel aanzienlijk worden vergroot.	Geen aanpassing van rapport vereist.
Wij zouden ons kunnen voorstellen dat er een extra informatieronde wordt ingelast om de ondernemers nader te informeren. Wij wachten de nadere berichten van de gemeente af.	Geen aanpassing van rapport vereist.

***